

VYBRANÁ TÉMATA

10/2010

Zpráva Výboru expertů k novému Strategickému
konceptu NATO

Bc. Jitka Fojtíková

červen 2010

Obsah:

ÚVOD	3
OBECNĚ	3
KAPITOLA 1: BEZPEČNOSTNÍ PROSTŘEDÍ	4
KAPITOLA 2: ZÁKLADNÍ ÚKOLY	6
KAPITOLA 3: PARTNERSTVÍ	6
KAPITOLA 4: POLITICKÉ A ORGANIZAČNÍ ZÁLEŽITOSTI	10
KAPITOLA 5: ALIANČNÍ SÍLY A SCHOPNOSTI	12

Úvod

Na summitu ve Štrasburgu/Kehlu konaném 3. a 4. dubna 2009 se představitelé členských států a vlád NATO dohodli na vytvoření nového Strategického konceptu NATO. Tento úkol by měl být splněn do konce roku 2010. Summit také pověřil Generálního tajemníka, aby svolal a vedl skupinu dostatečně kvalifikovaných odborníků, kteří by dali základ nové Strategické koncepci; na té se bude aktivně podílet také Severoatlantická Rada.¹

Předkládaný informační materiál obsahuje výtah nejpodstatnějších částí skupiny odborníků.

Strategická koncepce je základním dokumentem NATO, který představuje shodu členských států na způsobu řešení bezpečnostních otázek a organizaci společných misí. Se změnou bezpečnostního prostředí, musí přijít také změna Strategického konceptu, který by měl být pravidelně aktualizován. Současná Koncepce pochází z roku 1999, kdy NATO mělo 19 členů oproti dnešním 28 a soustředilo se na bezpečnostní otázky týkající se převážně evropských států.²

Nová Strategická koncepce, která je vypracovávána a bude schválena všemi 28 členy Aliance, musí vzít v úvahu nejen to, jak se bezpečnostní otázky v posledních deseti letech vyvíjely (šíření zbraní hromadného ničení, selhávající státy, pirátství, energetická bezpečnost, terorismus, změna klimatu), ale také jak se NATO přizpůsobilo a transformovalo v poslední dekádě, aby bylo vůbec schopno tyto problémy řešit. Nová Strategická koncepce proto nemůže být jen striktně analytickým dokumentem, ale musí být určitým návodem pro jednotlivé představitele NATO, aby věděli, jak je možné i nadále měnit Alianci a národní kapacity a politiky.

Obecně

Východiskem, ze kterého vychází Zpráva Výboru expertů (dále jen Zpráva), je přesvědčení, že Aliance má trvalou povinnost zajistit bezpečnost svých členů a tohoto cíle může být v současné době dosaženo pouze v případě, že Aliance bude spolupracovat se zeměmi a organizacemi mimo NATO.

Doporučení se vztahují zejména k oblasti plánování pro mimořádné případy a po vojenských cvičeních, aby Aliance byla přizpůsobivější vůči novým hrozbám, které jsou geograficky a technologicky rozdílné. Aliance by měla zrychlit svou transformaci, a to tím, že zdokonalí své vojenské síly, tak aby byly udržitelné, schopny rychle se zapojit do misí a spolupracovat. Dále by Aliance měla zlepšit své kapacity pro rychlou reakci a změnit systém společného financování.

NATO by mělo zlepšit svou schopnost spolupráce s ostatními zeměmi a organizacemi, především s Evropskou unií.

Důležité místo ve zprávě mají vztahy mezi Aliancí a Ruskou federací. Zpráva konstatuje, že je v nejlepším zájmu NATO spolupracovat s Moskvou při vytváření euro-atlantického bezpečnostního pořádku a dostatečně reagovat na společné záležitosti jako je terorismus, šíření zbraní hromadného ničení, pirátství a obchod s drogami.

---

¹<http://www.nato.int/strategic-concept/what-is-strategic-concept.html> 24.3.2010

²<http://www.nato.int/strategic-concept/what-is-strategic-concept.html> 24.3.2010

Všechna tato opatření musí být doprovázena závazkem k organizační reformě a také k efektivnějšímu úsilí při vytváření domácí podpory pro mandát NATO.³

Kapitola 1: Bezpečnostní prostředí

NATO vybuďovalo zónu bezpečnosti, míru a relativní prosperity, a to v prostředí, které je mnohem nestabilnější, než bylo v roce 1999, kdy byla přijata stávající Strategická koncepce. Stále platí, že Aliance zůstává základem pro stabilitu v euro-atlantickém prostoru především díky své politické soudržnosti, závazku k vzájemné obraně a díky svým schopnostem. Aliance také v poslední dekádě úspěšně integrovala 12 nových členů, rozvíjela nové partnerské vztahy s dalšími zeměmi a organizacemi a zasahovala v několika misích, které přispěly k celosvětové bezpečnosti.

Je velmi složité nabídnout detailní předpověď toho, co se bude odehrávat v následujících letech, nicméně nebezpečí současné doby tkví v:

- Proliferaci zbraní hromadného ničení
- Ambicích mezinárodních teroristických skupin
- Přetrvávání nebezpečných regionálních, národních, etnických a náboženských neshod
- Celosvětovém spolehnutí se na velice zranitelný informační systém
- Soutěži o ropu a další strategické suroviny
- Demografických změnách, které mohou zhoršit současné globální problémy jako je chudoba, nelegální migrace, pandemické nemoci a mnohé další
- Kumulujících se následcích zhoršujícího se životního prostředí, včetně změny klimatu.

Globální trendy: Mezi dnešní dobou a rokem 2020 se mezinárodní bezpečnostní prostředí změní. Současné hlavní trendy globalizace se více vyostří. To se projeví rychlým nárůstem přeshraničního toku zboží, služeb, lidí, technologií, myšlenek, zvyků, a zločinu a zbraní. Tato prohlubující se vzájemná závislost ještě více sblíží jednotlivé světové regiony, to však neznamená, že lidé budou žít v míru. Situace v jedné zemi, bude ovlivňovat situaci v jiné zemi, která nemusí být nutně sousední zemí, příkladem toho může být kybernetický útok, který vede k chaosu v jednom městě a přitom inspiruje kybernetické zločince v dalším.

Cílem Aliance je nalézt své místo v dnešním světě, který je decentralizovanější a komplikovanější než kdy dříve. Nová role Aliance bude ovlivněna specifickými hrozbami ze širokého spektra možností. NATO může být požádáno, aby reagovalo na výzvy, které přímo neohrožují jeho bezpečnost, ale stále jsou klíčové pro jeho občany. Tyto výzvy mohou zahrnovat humanitární následky plynoucí ze selhání státu devastací způsobenou přírodní katastrofou nebo nebezpečí v podobě genocidy či masivního porušování lidských práv.

Regionální trendy: NATO a Evropská unie zůstávají pilířem stability a spolupráce v euro-atlantickém prostoru. Tato oblast se nedá označit za bezproblémovou, ale pravděpodobnost vojenského konfliktu je zde relativně nízká. Dlouhotrvající spory přetrvávají na Kavkaze a Balkánském poloostrově. Spolupráce v rámci těchto regionů bude klíčová při řešení problémů postihujících tyto oblasti, jedná se především o obchod se zbraněmi, drogami a lidmi.

---

³http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_63644.htm?

Rusko bude hrát i nadále důležitou roli ve vytváření euro-atlantického bezpečnostního prostředí. Rusko vyjádřilo ochotu podpořit vzdušnou a pozemní přepravu dodávek pro působení Aliance v Afghánistánu, začlenilo se do vyjednávání o kontrole strategických zbraní se Spojenými státy, vyjádřilo silný odpor vůči teroristickým a pirátským skupinám a dalšímu rozšiřování skupiny států, které vlastní zbraně hromadného ničení. Rusko a NATO se však ne vždy dívají na problémy ze stejné perspektivy. Rusko protestovalo proti rozšíření Aliance o další členy ze střední a východní Evropy, zatímco členové Aliance upozorňovali na ruské pokusy o politické a ekonomické zastrašování těchto zemí. Strategický koncept může napomoci ve sjednocování aliančních názorů na Rusko, v ujasnění záměrů NATO směrem k Moskvě a v položení základu pro reálnější spolupráci.

Několik vlád zemí střední Asie vítalo a podporovalo účast Aliance v Afghánistánu, protože přispívá k regionální stabilitě. Trvalé rebelie v této zemi mají dopady na jeho sousedy, především pak na Pákistán, který čelí vážné teroristické hrozbě. Budoucí směřování těchto dvou zemí určí, zda nebezpečí představované Al-Káidou a jejími spojenci bude postupně upadat. Politické reformy a zlepšení konceptu vládnutí by mohly být hlavními přispěvateli ke zdravějšímu bezpečnostnímu prostředí napříč celou střední Asií.

Tři významné a vzájemně propojené trendy budou nadále ovlivňovat bezpečnost v oblasti Blízkého východu:

- Pokračující extrémistické násilí
- Přetrvávající arabsko-izraelské napětí
- Politika Íránu, včetně jeho neochoty vyhovět rezolucím Rady bezpečnosti OSN, které jsou spojené s jeho nukleárním programem. Íránské úsilí obohacovat uran, rozvíjet nukleární zbraně a hromadit zásoby balistických střel dlouhého dosahu by mohlo vytvořit největší hrozbu pro Alianci v příštím desetiletí.

V asijsko-pacifickém prostoru se nachází hned několik velmocí – Japonsko, Jižní Korea, Čína, Indie a Austrálie. Všechny vidí regionální stabilitu jako svůj zájem a obecně podporují mezinárodní normy. Dva základní zdroje nestability jsou již dlouholetými problémy, jedná se o rivalitu mezi Indií a Pákistánem a o vládu Severní Koreje a její nukleární program.

Afrika dosáhla v posledních letech důležitého ekonomického pokroku doprovázeného úspěchy v boji proti nemocem, neefektivním vládám a občanským válkám. I zde však přetrvávají vážné konfliktní zóny jako je Demokratická republika Kongo, Somálsko a Súdán.

Organizace amerických států je základní regionálním uskupením pro Severní i Jižní Ameriku. Je velmi obtížné předvídat přímé zapojení Aliance v regionu latinské Ameriky.

Závěr:

Konvenční vojenská agrese proti Alianci nebo jejím členům je nepravděpodobná, nicméně možnost útoku nemůže být opomíjena. Nejpravděpodobnější hrozby pro Alianci jsou nekonvenčního rázu, jedná se o útok balistickými střelami; útok mezinárodní teroristickou skupinou a kybernetický útok. Nebezpečí představované nekonvenčními hrozbami má zřetelné dopady na připravenost Aliance, včetně definování její bezpečnosti a toho, co představuje útok podle článku 5 Severoatlantické smlouvy.

Kapitola 2: Základní úkoly

NATO je v současné době aktivnější než bývalo, a přesto je jeho úloha při zajišťování bezpečnosti méně zřetelná, než byla během studené války. Nový Strategický koncept nabízí příležitost pro urovnání rozdílných perspektiv a pro vyrovnání se s novou situací.

Skupina expertů doporučuje, aby Strategický koncept zdůrazňoval následující kvartet hlavních úkolů:

1. Aliance musí prosazovat schopnost odstrašit a bránit členské státy proti jakékoliv hrozbě agrese. Tento závazek, zakotvený v článku 5 Severoatlantické smlouvy, by měl být znovu potvrzen a interpretován. Hlavní strategové NATO si musí uvědomit, že potenciální zdroje hrozeb se rozšířily a nyní zahrnují nebezpečí, které se může vyskytnout uvnitř či vně euroatlantického regionu.
2. Druhý úkol Aliance spočívá v přispívání k širší bezpečnosti celého euroatlantického regionu, protože NATO má důvody, aby bylo zapojeno do budování stability napříč celým regionem, kterého je součástí. NATO představuje důležitý pilíř euroatlantické bezpečnosti, to znamená, že nepůsobí ani izolovaně na jiných organizací, ani nepředstavuje dominantní sílu. Nový Strategický koncept musí identifikovat příslušnou roli Aliance jako obránce svých vlastních zájmů a jako přispěvatele k míru v regionu. Blízká spolupráce Aliance s EU na Balkáně, s OSN a s Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě v dalších regionech, je prvotním příkladem, jak může NATO spolupracovat s dalšími organizacemi a přitom plnit svoji úlohu vyplývající se Severoatlantické smlouvy. Diplomatické úsilí Aliance ve vztazích s Ruskem, Ukrajinou, Gruzii a dalšími zeměmi Kavkazského regionu, ale i dalšími nečlenskými zeměmi ukazuje, že státy se nemusejí stát přímo členy Aliance, aby participovali na projektech, ze kterých těží všichni.
3. Třetím základním úkolem Aliance je sloužit jako transatlantický prostředek pro bezpečnostní konzultace a krizový management. NATO zůstává základní organizací pro plnění těchto funkcí a pro plnění společných bezpečnostních a vojenských závazků svých členů.
4. Posledním úkolem, který bude podrobněji rozebrán v následující kapitole, je budování a rozvíjení současných a nových vztahů se třetími zeměmi a organizacemi.

Kapitola 3: Partnerství

Uplynulé období ukázalo, že se Aliance často obrací ke svým partnerům se žádostí o pomoc. Ačkoliv formální spolupráce NATO se třetími zeměmi a organizace začínala v Evropě, rozšířila se také do oblasti Středozemního moře a Blízkého východu. Některé země se účastní misí NATO, přesto ale nespádají do formálních partnerských struktur, tyto země spadají do kategorie tzv. operačních partnerů.

Partnerství pro mír (PfP) a Rada euroatlantického partnerství (EAPC): obě formy partnerství poskytují rámec pro spolupráci Aliance s partnery v Evropě a Eurasii. Partnerství pro mír bylo ustaveno v roce 1994 a bylo hlavním prostředkem pro vytváření bezpečnostních spojení. EAPC bylo vytvořeno o několik let později a představuje paralelní politický dialog. Ačkoliv je PfP hodnoceno velice pozitivně, u EAPC nebyl plně využit její potenciál. Rada byla vytvořena proto, aby usnadnila Alianci vedení konzultací s partnerskými zeměmi ohledně politických a bezpečnostních záležitostí, ale mnoho účastníků si stěžuje, že diskuze v rámci EAPC jsou příliš formální.

Doporučení:

- NATO by mělo posílit pravidelné i krizové konzultace s partnery EAPC, v souladu s paragrafem 8 v dokumentu PfP.

Partnerství s Evropskou unií: EU je jedinečným a základním partnerem pro NATO. Ačkoliv NATO a EU vytvořily detailní mechanismus pro spolupráci, neznamená to, že tento mechanismus funguje bez problémů. Prostředky, které země vytvořily pro účely EU jsou často zaměstnány v misích NATO a naopak. Komplementarita mezi NATO a EU musí být základem, pokud mají spojenci vytvořit úplný a finančně efektivní přístup k bezpečnosti. Lepší spolupráce může být také nápomocná v boji s nekonvenčními hrozbami jako je terorismus, kybernetický útok a energetické zásoby.

Doporučení:

- Nový Strategický koncept by měl reagovat na skutečnost, že Lisabonská smlouva je mimo jiné navržena proto, aby posílila vojenské schopnosti a velící strukturu EU. Spojenci by měli reflektovat tento posun a využít Strategický koncept k tomu, aby stvrdili úsilí Aliance po úplném partnerství s EU.
- NATO by mělo přestat rozlišovat mezi vojenskými a nevojenskými hrozbami, protože mnoho situací vyžaduje takovou odpověď, která zahrnuje donucovací i nesilové prostředky.
- Lídři NATO a EU by měli udělat vše proto, aby zabránili neshodám ohledně spolupráce mezi Aliancí a EU.

Partnerství s OSN: jedná se o další klíčové partnerství především s ohledem na roli, kterou OSN hraje ve světovém systému. Je v nejvyšším zájmu Aliance, aby podporovala OSN a pomáhala posílit její kapacity, které následně působí v mnoha misích. NATO a OSN spolupracovaly v mnoha konfliktních oblastech; Aliance zajišťovala operační podporu a bezpečnost, OSN se podílela na rekonstrukci, rozvoji a budování vlády. Ani tato spolupráce se však neobejde bez komplikací; personál OSN byl zklamán s mírou bezpečnosti a podpory, kterou jim NATO poskytl. Aliance má tendence otálet s koordinací s OSN, dokud mise nezačne.

Doporučení:

- Jednou z priorit Aliance by mělo být posílení schopností OSN tak, aby OSN mohla plnit své závazky
- Pokud v oblasti operují NATO i OSN, Aliance by měla zajistit bezpečnost pro civilní personál OSN. Bez minimální úrovně bezpečnosti nebude OSN schopná jakékoliv akce; a bez partnerů je pro NATO mnohem obtížnější dosáhnout svých cílů
- NATO a OSN by měly zlepšit své institucionální propojení
- Koordinace mezi NATO a OSN se může projevit jako klíčová v případech genocidy či jiného masivního porušování lidských práv. Strategický koncept by měl jasně stanovit, že NATO je ochotné uznat žádosti ze strany OSN a ujmout se akcí v těchto případech.
- NATO by mělo spolupracovat s OSN a pozitivně reagovat na rezoluci č. 1325 RB OSN, která se týká role žen v bezpečnosti a míru.

Partnerství s OBSE: vztah NATO k OBSE je mnohem bližší, než vztah Aliance k jiným mezinárodním organizacím. Země tehdejší Aliance stály na počátku Helsinského procesu. OBSE v současnosti napomáhá vytvářet demokratické instituce v zemích, které aspirují na členství v NATO.

Doporučení:

- NATO by mělo plně využít expertních zdrojů OBSE a rad jejích odborníků v oblasti „soft bezpečnosti“, to jsou oblasti, které mohou doplnit nástroje NATO v oblasti „hard bezpečnosti“
- Aliance by se měla, v rámci struktur OBSE, aktivně věnovat vyjednávání o kontrole konvenčních zbraní
- Aliance by také měla zohlednit, jak OBSE může doplňovat vlastní partnerství Aliance v oblasti vytváření podpory pro alianční aktivity.

Partnerství s Ruskem: formální rámec pro toto partnerství byl podán v Zakládajícím aktu (Founding Act, 1997) a následné Deklaraci (Declaration, 2002) podepsané v Římě. Oba dokumenty vyjadřují závazek k definování a následné realizaci spolupráce, která má být založena na společných zájmech a pochopení, že bezpečnost v euro-atlantickém prostoru je nedělitelná. Spolupráce je reálná v oblasti boje proti terorismu, krizového managementu, kontroly zbraní a jejich nešíření a dále i v oblasti raketové obrany. Rada NATO-Rusko poskytuje fórum pro konzultace a vytváření dohody a následnou implementaci společných rozhodnutí. Ačkoliv členové NATO nemají jednotný názor na Ruskou federaci, Aliance je jednotná ve svém přání jednat s lidry této země s cílem zabránit nedorozuměním. Skutečnost, že NATO je obranné společenství a že ruská vojenská doktrína z roku 2010 je charakterizována svou povahou jako striktně obranná, poskytuje dobrý startovací bod pro spolupráci.

Doporučení:

- Nový Strategický koncept by měl podporovat politiku, která kombinuje záruky členským státům NATO a konstruktivní (znovu)začlenění Ruska do spolupráce
- Strategický koncept by měl zdůraznit snahu Aliance dosáhnout kvalitativně lepší vztahy s Ruskem, které jsou založeny na společných zájmech, vzájemné důvěře, transparentnosti a předvídatelném chování.
- Spojenci by měli pracovat s Ruskem, aby zajistili agendu pro Radu NATO-Rusko, která reaguje na bezpečnostní záležitosti na obou stranách a určuje specifické oblasti pro společnou činnost.

Partnerství s Gruzii a Ukrajinou: toto partnerství je zakotveno v existenci společných komisí NATO-Ukrajina a NATO-Gruzie. Komunikační kanály jsou na výborné úrovni, obě země přispívají jako partneři do misí NATO. Kvůli geografickým důvodům jsou obě země zasaženy dlouhodobými regionálními zájmy včetně etnických neshod a energetické bezpečnosti. Jednou z největších chyb partnerských struktur NATO bylo konflikt mezi Ruskem a Gruzii v roce 2008.

Doporučení:

- Spojenci by měli využít obou komisí k tomu, aby projednávali společné bezpečnostní otázky a posílili spolupráci.
- Spojenci by měli využívat mechanismu krizového managementu NATO, a to v souvislosti s partnerskými komisemi, aby dokázali ohodnotit a monitorovat bezpečnostní vývoj v obou zemích.

Partnerství NATO v oblasti Středozeří a Blízkého východu: tato oblast zahrnuje severní Afriku a Blízký východ, obě zóny jsou považovány za strategicky důležité regiony. Jejich budoucí vývoj

ovlivní alianční zájmy v oblasti nešíření jaderných zbraní, protiteroristické politiky, energetické bezpečnosti a v oblasti mírového mezinárodního pořádku. Aliance je zapojena do spolupráce v těchto regionech prostřednictvím Středozemního dialog (Mediterranean Dialogue) a Iniciativy istanbulske spolupráce (Istanbul Cooperation Initiative).

Středozemní dialog započal v roce 1994 a zahrnuje sedm států středozemní oblasti. Dialog poskytuje rámec pro budování důvěry, transparentnosti a spolupráce. Dialogu chybí zakládající dokumenty, které existují u jiných forem spolupráce NATO. Potenciální oblasti společných zájmů zahrnují šíření zbraní a raketovou obranu.

Iniciativa istanbulske spolupráce založená v roce 2004 má za cíl přispívat k dlouhotrvající globální a regionální bezpečnosti tím, že nabídne zemím Blízkého východu bilaterální bezpečnostní spolupráci s NATO. Iniciativa je otevřena všem zemím v oblasti, které podporují její cíle, včetně boje proti terorismu a šíření zbraní hromadného ničení. Iniciativa má v sobě velký potenciál, zatím však byla spíše upozaděna z důvodů chybějící společné strategické vize a kvůli rivalitám panujícím mezi partnery a členy.

Doporučení:

- NATO by se mělo přistupovat k zemím Středozeří a Blízkého východu se strategickou trpělivostí. Dialog i Iniciativa jsou poměrně mladé a politická diskuze a praktická spolupráce, kterou poskytují, může zvýšit vzájemné pochopení, přispět ke stabilitě a zlepšit tvář NATO v těchto regionech.
- Spojenci by měli být otevřeni k transparentním konzultacím s partnery z Dialogu i Iniciativy, tyto konzultace by se měly týkat především iránského nukleárního programu
- NATO by mělo být připraveno k pomoci při realizaci mírové dohody mezi Izraelem a Palestinou.

Partnerství napříč světem: NATO má důležité operační partnery mimo euro-atlantickou oblast, někteří z nich byli klíčovými přispěvateli v aliančních misích. Austrálie ve skutečnosti přispívá větším počtem vojenských jednotek v Afghánistánu než polovina spojenců NATO; Nový Zéland je také významným přispěvatelem a Jižní Korea přislíbila rozmístit svůj kontingent. Japonsko se zase zavázalo miliardami dolarů k rekonstrukci v této oblasti. Afghánistán a Pákistán, jejichž spolupráce je klíčová pro úspěch ISAF, jsou také mimo formální struktury NATO.

NATO nepotřebuje nutně formální spojenectví, aby dokázalo udržet produktivní dialog s jinými zeměmi a organizacemi. Potřebuje však udržet aktivní diplomatickou přítomnost, aby využilo příležitostí pro spolupráci, když je potřeba.

Doporučení:

- NATO by mělo prohloubit partnerství se zeměmi, které jsou mimo euro-atlantický region
- Strategický koncept by měl načrtnout způsob, jak by NATO mohlo dát svým operačním partnerům regulérní a smysluplný hlas, pokud se chtějí podílet na vytváření strategie a rozhodnutí týkajících se misí, kterých se tyto země účastní
- NATO by mělo prozkoumat možnost nových regionálních seskupení. Další alternativou je posílit formální vazby k takovým organizacím jako je Africká unie, Organizace amerických

států, Rada spolupráce Zálivu, Organizace Shanghaiské spolupráce. Takovýto vztah by měl být založen na principech rovnosti, vzájemné důvěry a společných benefitů.

Kapitola 4: Politické a organizační záležitosti

Lekce z Afghánistánu: NATO se ujalo vedení mise ISAF v srpnu 2003. Operace se rozrostla na téměř 100 tisíc vojáků pocházejících ze 46 zemí, včetně všech členských zemí NATO. Cílem mise je asistovat afghánské vládě ve vykonávání jejích pravomocí za účelem stabilizace země a podporování mírové rekonstrukce země a jejího rozvoje. Mise vykonává vojenské operace a pomáhá vycvičit afghánskou národní armádu a policii. Přítomnost v Afghánistánu poskytuje Alianci mnoho nových zkušeností.

Tyto zkušenosti zahrnují:

- Vojenské síly NATO by měly být schopny operovat v rámci jednotného organizačního schématu
- Spojenci by měli omezit své připomínky, které obvykle připojují, když přispívají svými jednotkami k aliančním misím
- Mise v Afghánistánu byla poškozována svou neschopností vyjádřit zcela jasně své záměry a také incidenty a nešťastnými náhodami vedoucími i k civilním obětem
- S vězni a zadrženými by mělo být nakládáno v souladu s principy mezinárodního práva. Jakákoliv jiná politika vede k nepříjemným politickým následkům, ztrátě morální důvěryhodnosti, poškozují soudržnost Aliance a zvyšuje nebezpečí pro vojenské síly NATO
- Stabilitu Afghánistánu není možné udržet jen skrze vojenské prostředky. Primárním cílem je vytvořit ucelený civilně-vojenský přístup, který umožní místním vládním strukturám získat důvěru a loajalitu obyvatelstva. Pro NATO to znamená spolupracovat s partnerskými organizacemi.

Návod na mise mimo alianční hranice: zapojení NATO nepředstavuje odpověď na každý problém týkající se mezinárodní bezpečnosti. NATO je regionální a ne globální organizace, její finanční možnosti jsou omezeny; samotné NATO nemá žádný zájem na tom, aby se podílelo na misích, které mohou přejít pod správu jiných organizací či zemí. Nový Strategický koncept by měl obsahovat návod pro Alianci, kdy a kde by měla používat zdroje, pokud se jedná o mise za aliančními hranicemi. Protože je každá situace jedinečná, rozhodnutí NATO může být provedeno pouze případ od případu.

Lídři NATO by měli mít na mysli dvě zásady:

- závazky NATO by nikdy neměly přesáhnout schopnosti Aliance, NATO se může zavázat pouze k tomu, co může realizovat,
- NATO by se nikdy nemělo omezovat pouze na bezpečnostní potřeby svých členů.

Strategický koncept by měl obsahovat jasně definované obranné priority. Tyto priority začínají schopností ubránit teritorium Aliance, ale zahrnují také schopnosti převzít mise ve strategických vzdálenostech, pomáhají tvořit mezinárodní bezpečnostní prostředí a reagují na nepředvídatelné události, kde je potřeba.

Doporučení:

- Strategický koncept by měl zahrnovat doporučení inspirující rozhodnutí NATO k převzetí nových misí a odpovědností.
- NATO by mělo udržovat úroveň připravenosti, která by reagovala na bezpečnostní potřeby svých členů.
- Prostřednictvím transparentnosti a efektivní veřejné komunikace musí Aliance udržovat veřejnou a legislativní podporu pro své operace.

Administrativní reformy: Spolu s Aliancí se rozrostla také její administrativní struktura, včetně počtu komisí, množství personálu a finančních nákladů. Generální tajemník považuje vnitřní reformu za svou prioritu a členové mu dali jasný mandát k jednání v této záležitosti.

Doporučení:

- Strategický koncept by měl podpořit rozsáhlé administrativní reformy. Tyto reformy by se měly týkat finančních pravidel, omezení operačních výdajů, snížení počtu komisí a agentur.
- Spojenci by si měli stanovit oblasti, kde mohou ušetřit, především v oblasti administrativních nákladů, a tyto ušetřené výdaje by měli znovu investovat do připravenosti NATO a operačních schopností.

Rozhodovací procedura: Pravidlo konsensu bylo vždy základním principem Aliance. Dosáhnout shody mezi 26 státy (a většího počtu v budoucnosti) je stále problematictější, navíc NATO se potřebuje připravit na situace, kde může být vyžadováno rychlé rozhodování.

Doporučení:

- Aliance by měla zvážit možnost dát Generálnímu tajemníkovi či vojenským lídrům NATO určité pravomoci, aby mohli reagovat na takové situace jako je raketový či kybernetický útok
- Generální tajemník navrhuje zahrnout do administrativní reformy následující body:
  - a) Uznat, že jakýkoliv odklon od principu konsensu musí být odsouhlasen v Severoatlantickou radou.
  - b) Zachovat pravidlo konsensu pro ty nejdůležitější rozhodnutí týkající se článku 5, rozpočtu, nových misí či přijímání nových členů.
  - c) Ustanovit, kdy a za jakých okolností použít právo veta členských států, zvláště co se týká méně důležitých otázek.

Politika otevřených dveří: Od svého založení v roce 1949 se NATO rozrostlo na 26 členů. Tato politika otevřených dveří vychází z čl. 10 Severoatlantické smlouvy. Od roku 1995 je proces rozšiřování řízen určitými principy:

- Demokratické hodnoty a plná podpora politických vizí Aliance uvnitř kandidátské země
- Zavedení veškerých nutných vojenských reforem, aby bylo dosaženo standardů NATO, co se týká profesionalizace a zajištění civilní kontroly nad ozbrojenými silami

- Férové zacházení s menšinami
- Mírové řešení domácích a mezinárodních sporů
- Domácí politická podpora pro vstup do NATO
- Schopnost kandidáta přispívat k bezpečnosti Aliance a euro-atlantického regionu.

Doporučení:

- Nový Strategický koncept by měl znovu potvrdit politiku otevřených dveří, včetně principů zmíněných výše.

Role NATO v kontrole konvenčních zbraní: spojenci byli přímo začleněni do procesu dojednání Smlouvy o konvenčních vojenských silách v Evropě (Treaty on Conventional Armed Forces in Europe, CFE, 1990). Tato smlouva však v poslední době ustupuje do pozadí, což je velká škoda, jelikož se přičinila o zničení desítek tisíc tanků a ozbrojených vozidel a přitom pomáhala zlepšit transparentnost uvnitř regionu.

Doporučení:

- Strategický koncept by měl načrtnout závazek NATO ke kontrole konvenčních zbraní v Evropě, který by byl založený na principech vzájemné transparentnosti a souhlasu hostujícího státu s umístěním zahraničních sil. Aliance by měla podporovat znovuoživení CFE a vyjádřit ochotu se začlenit do konstruktivního dialogu se všemi CFE státy.

Kapitola 5: Alianční síly a schopnosti

Vojenské síly NATO stále nejsou na takové úrovni, aby dokázaly včas reagovat na potenciální mise Aliance. Primárním omezujícím faktorem pro vojenskou transformaci je nedostatek evropských obranných výdajů a investic. Pouze šest z 26 evropských spojenců vydává dvě a více procent ze svého HDP na tyto účely; pouze polovina evropských spojenců splnila podmínky pro rozmístění a udržitelnost vojenských sil. Rozdíl je ještě větší mezi USA a zbytkem členů NATO. Evropské obranné výdaje byly posledních 20 let neúměrně vyplývány na personální a operační náklady. Výsledkem toho je, že evropské národní síly nemají dostatek transformovaných sil.

Nový Strategický koncept by měl poskytnout směr pro další transformaci aliančních obranných schopností. NATO bude potřebovat flexibilní, vzájemně propojené a udržitelné vojenské síly, které jsou schopné splnit všechny alianční úkoly. Ty zahrnují odstrašení agrese, obranu území Aliance, převzetí misí ve strategické vzdálenosti a přípravu na akce menšího rozsahu.

Vojenské mise NATO: NATO bude realizovat v nadcházející dekádě čtyři ústřední vzájemně propojené činnosti:

- Odstranit a zabránit hrozbě agrese tak, aby se zajistila politická nezávislost a teritoriální integrita každého členského státu NATO v souladu s čl. 5
- Spolupracovat s partnery a civilními institucemi s cílem chránit proti nekonvenčním bezpečnostním výzvám
- Rozmístit a udržet expediční kapacity pro vojenské operace, které přesahují euroatlantickou oblast

- Pomoci vytvořit stabilnější a mírové mezinárodní bezpečnostní prostředí tím, že selepší součinnost partnerů, poskytnou se vojenský a policejní výcvik alepší se spolupráce s vládami klíčových zemí.

Kapacity konvenční obrany: Pokud chce NATO splnit všechny čtyři činnosti, musí zabránit ukvapenému snižování národních obranných výdajů, zavádět nové reformy a stanovit priority pro budoucí schopnosti.

Nový Strategický koncept by se měl zaměřovat, kromě jiného, na tyto následující konvenční obranné potřeby:

- Zajistit plnění závazku čl. 5: Aliance vytvořila adekvátní kritéria vojenské připravenosti, aby splnila závazek vyplývající z čl. 5, ale stále by měla dělat více, aby zajistila svou připravenost v praxi. To vyžaduje lepší plánování, přípravu pro krizový management, vybavení a vhodná vojenská cvičení.
- Dosáhnout rozmístitelnosti a udržitelnosti: Vojenské síly NATO musí být rozmístitelné a udržitelné v misi. Nápad na vytvoření NATO Deployment Agency (agentura pro rozmístění sil) stojí jistě za přezkoumáním. Takováto agentura by měla zodpovědnost za sjednocení všech aspektů, které se týkají připravenosti Aliance k rychlému rozmístění.
- Rozšířit roli NATO Response Force (síly reakce): NRF by měly být připraveny převzít mise pod čl. 5 i ty mimo jeho rámec a měly by být hlavním účastníkem, když probíhají cvičení na akce v souladu s čl. 5.
- Využít podobnosti mezi misemi pod čl. 5 a expedičními misemi: Základní podoba spočívá v tom, že oba druhy misí vyžadují dobře připravené vojenské síly a podporu. Základní rozdíl je ta, že největší bojová operace v Evropě proti vážnému nepříteli je zcela rozdílná od začlenění expedičních jednotek ve stabilizační operaci ve vzdáleném místě.
- Pochopit C4ISR jako operační pojítko Aliance: C4ISR (command, control, communications, computers, intelligence, surveillance and reconnaissance capabilities) schopnosti by měly být nejvyšší prioritou v oblasti budoucího investování jak ze strany členů, tak Aliance samotné. Spojenci by měli investovat ve shodě s nejnovější NATO CIS architekturou a ISR standardy. Spojenci by měli zdůraznit investování v národních systémech na taktické a operační úrovni.
- Posílit Special Operation Forces (síly pro zvláštní operace SOF) schopnosti: Již mnoho bylo uděláno ke spojení SOF schopností členů a partnerů, včetně ustavení Speciálního operačního velitelství NATO, tento orgán rozvíjí společný výcvik a zlepšuje sdílení informací mezi zpravodajskými službami. V návaznosti na Deklaraci ze Summitu Strasbourg/Kehl by měla NAC zvážit navržení Speciálního operačního velitelství NATO jako jednotného velitelství pro plně odpovědné velení.
- Zlepšit Allied Command Transformation: ACT potřebuje lepší mandát, větší pravomoci a více zdrojů; také by si měl vzít na starost doktrínu, výcvik a vzdělávací programy NATO.
- Transformovat vzdělávání a výcvik NATO: NATO by mělo ustanovit proces kontinuálního vzdělávání pro vojenský a civilní personál. Moderní vzdělávací metody, včetně dálkového studia, výměn a nouzových simulací mohou vylepšit operační a strategické schopnosti.

- Zlepšit chápání situace v oblasti námořnictví: tyto oblasti zahrnují okrajové části NATO, Indický oceán, oblast Perského zálivu a další oblasti. NATO by mělo sjednotit investování ve svém vybavení jako jsou: vzdušné letouny bez posádky, námořní hlídková letadla, radary umístěné na zemi, plavidla na vodě i pod vodou, robotický systém. NATO by se také mělo shodnout na specifických oblastech pozorovacích misí, jako jsou ty týkající se nelegálních útoků na lodní přepravu, šíření zbraní hromadného ničení a teroristické aktivity.

Reformy a schopnosti: NATO musí zlepšit své schopnosti, pokud chce čelit hrozbám dnešních dnů. Nejlepším a nejrealističtějším řešením je závazek k výkonnosti a reformám.

Balíček návrhů reforem by měl být navržen Generálním tajemníkem, jako součást tohoto balíčku by mělo NATO podpořit:

- Nové, mnohonárodní formace s jednotným vedením a kontrolou, nezávislou logistikou a začleněnými civilně-vojenskými součástmi
- Nové neformální uspořádání
- Zlepšení společného financování a součinnosti C4ISR
- Společné postupy v logistice
- Další vývoj a koordinace národních specializací
- Výzkum příležitostí pro další mnohonárodní zásobovací programy
- Rozvoj agentury obranných schopností NATO/EU
- Použití společných financí pro náklady spojené s vybraným rozmístěním, např. výroční výcvik NRF
- Další přezkoumání velící struktury NATO za účelem snížení nákladů a zvýšení flexibility a rozmístění.

Ucelený přístup: tento přístup znamená pro NATO spolupráci s jinými organizacemi, ať už ve vedoucí či podpůrné roli. NATO dnes nefunguje tak dobře, jak by mělo (resp. jak musí) s civilními organizacemi. Strategický koncept se musí zaměřit na tento nedostatek a zároveň podporovat každého spojence ke zlepšení svých vojenských schopností při spolupráci s civilními partnery.

Doporučení:

- NATO by se mělo na všech úrovních připravit, že bude součástí civilně-vojenských misí. To vyžaduje ustanovení malých civilních plánovacích jednotek v rámci NATO, které by udržovaly kontakty, sdílely informace a byly by zahrnuty do společného plánování s partnerskými zeměmi a organizacemi
- NATO by mělo udržovat nejnovější memoranda porozumění s takovými institucemi jako je OSN, EU, OBSE, ale také dalšími národními a regionálními útvary a největšími NGOs
- Proces obranného plánování NATO by měl identifikovat civilní schopnosti, aby mohly být rozmístěny spolu s bojovými jednotkami v postkonfliktních operacích

- NATO by mělo požádat členské státy, aby určily civilní specialisty se zkušeností s komplexními operacemi, kteří by byli vhodní pro rychlé rozmístění ve vybraných misích, pokud kvalifikovaný personál z partnerských zemí nebo institucí není k dispozici. Tito civilní záložníci by měli být připraveni díky výcviku NATO se přemístit do konfliktních oblastí, pracovat tam s lokální vládou a bojovými jednotkami a podílet se na zajištění bezpečnosti a dalších veřejných služeb
- NATO by se mělo snažit pomáhat partnerům zlepšit jejich schopnost pojmout a reagovat na krizové situace; to může být provedeno skrze výcvik, materiální podporu a strategické hodnocení cílené na včasné varování a prevenci.

Kontrola nukleárních zbraní a zbrojení: NATO se spoléhá na konvenční a jaderné zbraně, aby zabránilo ozbrojenému útoku. Změna hrozeb pro Alianci rozšířila koncepci odstrašení a dovoluje Alianci výrazně omezit počet svých jaderných zbraní. Navíc, představitelé nejdůležitějších zemí se snaží přiblížit světu bez jaderných zbraní

- Tak dlouho, dokud jaderné zbraně zůstanou skutečností v mezinárodních vztazích, tak dlouho by měla Aliance udržovat jaderné zbraně pro svoji strategii odstrašování, ovšem na minimálně vyžadované úrovni
- Zachování již rozmístěných systémů na evropské půdě zesiluje princip jaderného odstrašení a kolektivní obrany
- Širší účast ne-nukleárních spojenců je základním znamením transatlantické solidarity a sdílení rizika. Účast ne-nukleárních států se může odehrávat v podobě jaderného rozmístění na jejich území
- NATO by mělo pokračovat v zajištění plné fyzické bezpečnosti jaderných zbraní, které jsou skladovány na evropské půdě
- Měl by zde být probíhající dialog mezi NATO a Ruskem ohledně jaderného vnímání, konceptů, doktrín a transparentnosti. Tyto rozhovory by měly pomoci rozvinout další snížení a možné odstranění celé třídy sub-strategických jaderných zbraní
- NATO by mělo znovu ustavit Speciální konzultační skupinu na kontrolu zbraní (Special Consultative Group on Arms Control) za účelem zjednodušení dialogu probíhajícího uvnitř NATO. Tento dialog se týká záležitostí spojených s jadernou doktrínou, kontrolou nových zbraní a proliferací
- NATO by mělo ujasnit svou plnou podporu v úsilí zabránit šíření jaderných zbraní, omezení další význačnosti jaderných zbraní v doktríně každé země a zajistit, aby s jaderným materiálem bylo zacházeno bezpečně
- NATO by mělo podpořit politiku nepoužívání či nevyhrožování použitím jaderných zbraní proti ne-nukleárním státům, které jsou součástí NPT.

Obrana balistickými střelami: Aliance by měla sehrávat důležitější roli v oblasti hrozeb balistických střel. Nový přístup USA k obraně balistickými střelami poskytuje příležitost pro efektivní strategii, která by mohla pomáhat k obraně obyvatelstva, ale také vojenských sil. Systém raketové obrany NATO by zlepšil odstrašení a transatlantické sdílení odpovědnosti, zesílil by princip toho, že bezpečnost je nedělitelná, a zlepšil by bezpečnostní spolupráci s Ruskem.

Doporučení:

- NATO by mělo uznat teritoriální raketovou obranu jako základní misi Aliance.
- **Reagování na nekonvenční nebezpečí:**

Posílení role NATO v boji proti terorismu: vojenské síly NATO hrají důležitou roli v boji proti násilnému extremismu v Afghánistánu. Proti-teroristická politika je však primárně v odpovědnosti policie a dalších domácích úřadů. I přesto může hrát Aliance podpůrnou roli, a to díky ochraně důležitých vojenských zařízení, sdílení informací zpravodajských služeb a poskytování asistenčních služeb.

Doporučení:

- Alianční Program obrany proti terorismu by se měl rozšířit ze současného zaměření tak, aby zahrnoval také spolupráci na výzkumu investigativních technik, technik odstrašení a výzkumu v oblasti sociálních sítí.

Schopnosti kybernetické obrany: Kybernetické útoky na Alianci se stávají často, ale zatím pod prahem politického zájmu. Riziko útoku na alianční velící a kontrolní systém by mohl ospravedlnit konzultace podle čl. 4 Severoatlantické smlouvy a mohl by vést ke kolektivní obraně podle čl. 5. Efektivní kybernetická obrana vyžaduje prostředky k ochraně, vypátrání, reagování a pokrytí útoku. NATO již učinilo konkrétní kroky k rozvoji těchto schopností, a to díky vytvoření zvláštního centra - Cyber Defence Management Authority, Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence a Computer Incident Response Capability. I přesto zde zůstává díra ve schopnostech kybernetické obrany. Strategický koncept by se měl soustředit na tyto nedostatky.

NATO by mělo uznat, že kybernetické útoky jsou stále více rostoucí hrozbou pro bezpečnost Aliance a jejích členů:

- Největší úsilí by mělo být vynaloženo na monitorování důležitých sítí Aliance
- Centre of Excellence by mělo více pomáhat členům ve zlepšení jejich programů kybernetické obrany
- Spojenci by měli rozšířit schopnosti včasného varování
- Aliance by měla být připravena vyslat expertní tým do jakéhokoliv členského státu ohroženého velkým kybernetickým útokem.

Energetická bezpečnost: přístup k dostatečným zásobám energie je základním požadavkem jakéhokoliv moderního státu. Většina zemí je však závislá na externích dodávkách. NATO má povinnost chránit své vlastní zásoby, aby zajistilo kapacity svých vojsk.

Doporučení:

- Potenciální přerušování dodávek by mělo figurovat ve strategickém ohodnocení hrozeb. Předem by mělo být stanoveno, jak může Aliance spolupracovat s partnery v těchto situacích, aby zmírnila škody, které vzniknout členským státům, a našla alternativní dodávky.

Změna klimatu: NATO nemá formální roli v regulování emisí skleníkového plynu, který experti považují za příčinu globálního oteplování. NATO by však mohlo být požádáno o spolupráci

Témata 10/2010

v bezpečnostních otázkách, které mohou vyústit z tohoto problému, jako jsou např. tající ledovce či další přírodní katastrofy. Aliance by měla mít na paměti i tyto možnosti při přípravě na budoucí nepředvídatelné skutečnosti.